

Tilannekatsaus tammikuu 2006

Viimeisten kolmen vuoden aikana on työmme edistynyt odottamattomalla tavalla, mutta ottaen huomioon hädässä olevien ihmisten määrän emme voi olla tyytyväisiä vallitsevaan tilanteeseen. Niin uskomatonta kuin se onkin, on yksi suurimmista syistä työn hitaaseen edistymiseen auttajien haluttomuus yhteistyöhön. Useammaltakin taholta on varmistunut, että kateus ei jyllää vain kalamiesten kesellä, vaan myöskin mielenterveysystyössä. Kaikki tämä osoittaa kiistämättömästi, ettei tieto ongelmamme laadusta ole saavuttanut ihmisiä, vaan itse kukin luo oman kuvansa asiasta, usein hyvin vääristyneen.

Tietoa narsistisesta persoonallisuushäiriöstä on median välityksellä jaettu kiitettävällä tavalla viimeisten kahden vuoden aikana. Kuitenkin ongelmamme on pohjimmiltaan siinä, ettei tiedotusvälineissä eikä itse asiassa erilaisissa luentotilaisuuksissakaan ole riittävällä tavalla tuotu julki juuri sitä puolta, jonka tulisi herättää meissä ajatuksia. Yhdistyksemme ohella ei juuri kukaan ole julkisesti kertonut siitä tosiasiasta, kuinka vakavaan ja onnettomaan tilaan hyvin useat uhrin joutuvat. Voidaan kauhistella psykoopaatin käytöstä ja osaltaan nauraa narsistin usein mielettömillekin toilailuille.

On julkinen tosiasia, että viime syksynä perustetun uuden yhdistyksen piirissä käydään valtataistelua, osaltaan taloudellisiin seikkoihin liittyen. Kuultuamme joitakin kommentteja tuon yhdistyksen nettisivuilla käyneiltä ihmisiltä on muodostunut tietynlainen kuva tilanteesta maassamme. Tietoa narsismista ja psykopatiasta on melkoisessa määrin, mutta jos ei käsitetä sen todellisia seuraamuksia ja sen aiheuttamia kärsimyksiä, jäävät avun tarpeessa olevat ihmiset ilman hoitoa.

Mitä enemmän perehdymme yhdistyksemme piirissä narsistiseen persoonallisuushäiriöön, sitä enemmän koemme tietämyksemme olevan hyvin rajallista. Uudet kertomukset ja syventyminen asiaan osoittaa hetki hetkeltä ongelma-alueen olevan uskomattoman laajan, eikä asiaa kokonaisuudessaan ehkä koskaan pystytä määrittelemään tai rajaamaan johonkin sanamuotoon, mikä oppikirjamaisesti voitaisiin omaksua.

Yksi kuvaavimmista seikoista asialle on se, kuinka eräs tunnettu terapeutti aikanaan totesi yhdelle autettavistamme: ”Luonnehäiriöstä puhutaan liian paljon, koska meissä kaikissa on näitä piirteitä!” Olemme kirjoitussissamme esittäneet vakuuttavasti, että ajatus on totuutta vääristävä ja auttamistyötämme vesittävä. Luonnehäiriö perustuu kokonaisuudessaan toisenlaisiin seikkoihin. Myöskin Raimo Mäkelän kirjasta, sillä tavoin kuin siinä lähestytään asiaa, voidaan kaikki käsittää väärrälläkin tavalla. Kuinka moni etenkin naisihminen on joskus kauhuissaankin todennut, että hänessä itsessään on kaikki nuo piirteet. Todellakin Mäkelän kirjassa luetellaan lähes kaikki mahdolliset ihmisessä ilmenevät pahuudet ja huonot puolet. Meissä jokaisessa on jotakin näistä piirteistä.

Hämäävintä tämän asian yhteydessä on juuri tämä puoli, joka selittää psykopatian salassa pysymisen sellaisessa määrin. Normaalit ihmismielen

koukerot ja lonkerot kulkevat lomittain ja usein samansuuntaisesti psykopatiaan liittyvien seikkojen kanssa, koska ainakin päällispuolisen tarkastelun perusteella kaikki vaikuttaa niin samanlaiselta. Asiat voivat näyttää samanlaisilta, mutta kiinnepohdat muuttavat kokonaisuuden. Jos vertaamme ihmisen sielunelämää jonkinlaiseen tietokoneeseen, ovat nämä hyvinkin samannäköiset seikat yhdistetyt tietynlaisiin keskusyksiköihin, prosessoreihin ja muistiyksiköihin. Normaalin ihmisen ohjausjärjestelmä käyttää näitä negatiivisiakin piirteitä muistiin tallennetun ohjelman mukaisesti.

Psykopaatin piirteet saattavat näyttää hyvin samanlaisilta, vaikka useinkaan eivät ole sitä. Ratkaisevin tekijä eivät olekaan nämä samankaltaiset piirteet ja toimintamallit, vaan ohjelma, joka käyttää ja hallitsee näitä tekijöitä.

Tässä olemme tuoneet julki ehkä kaikkein hämäävimmän tekijän, joka on saattanut lukemattomat yksilöt ja yhteisöt tietynlaiseen sokeuteen ongelmakenttämme suhteen. On jopa viimeiseen hengenvetoon asti suojeltu vääriä osapuolia ja aiheutettu suunnatonta kärsimystä juuri sille osapuolelle, jota olisi tullut suojella, kuunnella ja auttaa.

Koko ajan puhumme ihmiselämään ja ihmismieleen liittyvistä asioista. Kysymys on asiasta, jota joku asiaan perehtynyt kutsuu pieneksi maailmankaikkeudeksi meissä jokaisessa. Ihminen loppujen lopuksi ymmärtää itsestäänkin vain osan, kuinka hän sitten voisi ymmärtää toista ihmistä voidakseen asettua tämän ohjaajaksi ja tuomariksi! Siksi emme pyrikään laatimaan diagnoosia näille ongelmia tuottaville ihmisille, vaan kerromme vain ihmisten havainnoista ja kokemuksista.

Näiden vuosien aikana on toisaalta kuitenkin selvinnyt niin paljon yhteisiä tekijöitä, että voisimme hiukan huumorinsävyisesti todeta, että kaikki nämä ihmiset ovat kuin saman isän siittämiä samasta äidinkohdusta. Nämä perustekijät ovat niin oleellisia ja selvittäviä, ettei määrätystä mielessä ole mitään kysymysmerkkejä tarpeeksi monen tekijän löytyessä apua hakevien ihmisten kertomuksissa. Sitten kuitenkin siirrymme alueelle, joka saa nöyrästi myöntämään, että ongelma-alue on äärettömän laaja eikä yksi ihmisikä ehkä riitä selvittämään kaikkia sen koukeroita. Niin monta kuin on ihmistä, yhtä monta on erilaista tapausta.

Aivan yhtä paljon kuin on erilaisia uhrien kohtaloita, aivan yhtä monta erilaista kiusaajaa löytyy. Yhdistykseemme ei ole oikeastaan ottanut yhteyttä yksikään kostonhimoisen tai ilkeämielinen uhri. Mitä me olemme nähneet näiden vuosien aikana saattaa aika nöyrälle ja surulliselle mielelle. Me olemme oikeastaan nähneet vain hyvin rikkinäisiä, onnettomia, epätoivoisia ihmisiä, niin naisia kuin miehiäkin. Ajatustenvaihto narsistien uhrien sivuilla kertoo hyvin paljon aivan eri tasolla olevasta kärsimyksestä ja kiusanteosta. Hyvin paljon näyttää olevan ihmisiä, jotka lähinnä kokevat oikeuksiansa loukatun ja hakevat apua ensisijaisesti juridisella tasolla.

Missä ihmiset toimivat, siellä on aina vaikeuksia ja väärinkäsityksiä. Yhdistyksellämme on kuitenkin sen verran pitkä historia, että voimme tähän keskusteluun tuoda oman osuutemme.

Kokemuksemme mukaan hyvin suuri osa autettavistamme on kokenut sen puolen luonnehäiriöisyyttä, mikä pyrkii saattamaan toisen täysin riippuvaiseksi itsestään. Se sisältää etenkin naispuolisen uhrin kohdalla taloudellisen painostuksen ja riiston. Mies pyrkii rajoittamaan naisen liikkumista ja ihmissuhteita. Paras keino toisen tulemisten ja menemisten kontrolloimiseen on saattaa tämä taloudellisesti riippuvaiseksi itsestään.

Surullinen tosiasia on, että hyvin moni nainen on kokenut aivan uskomattomia asioita. Mies on saattanut lopettaa lehdet, jottei vaimo tiedä erilaisista tilaisuuksista. Mies saattaa myydä perheen auton ja ajaa itse firman autolla, jota vaimo ei saa käyttää. Mies kertomansa mukaan käyttää kaikki rahansa johonkin tiettyyn asiaan, ja naisen on maksettava kaikki perheen päivittäiset kulut. Sen johdosta hänelle ei jää rahaa omaan käyttöön eikä usein edes matkaan sukulaisten luokse. Hyvin monet autettavistamme joutuvat asioimaan sosiaalitoimiston kanssa irtautumisensa jälkeen ja on harvinaista kuulla, että joku nainen on ostamassa omaa asuntoa.

Olemme yhdistyksessämme joutuneet lähtemään siitä, ettei näillä ihmisillä ole taloudellisia edellytyksiä tukea työtämme, koska monella ei näytä olevan varaa maksaa edes kirjojamme, vaan meidän on lainattava niitä. On siis oikeastaan ironista jos jotkut uskovat voivansa rahastaa tämän toiminnan piirissä. Ne vähäiset varat jotka tulevat kirjoista tai jonkun yksittäisen ihmisen työpanoksesta, eivät tuo mitään taloudellisia etuisuuksia tai rikkauksia.

Mikään ei tässä nykyisessä elämässä ole ilmaista. Kukaan ei pidemällä tähtäimellä voi tehdä auttamistyötänsä ilmaiseksi. Koska autettavamme ovat kokeneet kovia taloudellisellakin alueella, on ainoa järkevä tie selvittää tästä valtavasta työkentästä todellinen yhteistyö kaikkien auttajien kesken. Kun tieto auttamistyöstämme saavuttaa tarpeeksi suuren laajuuden, hoituvat taloudellisetkin ongelmat itsestään. Kun tieto leviää tarpeeksi, löytyy tarvittava määrä varojakin, joskaan kukaan ei tule rikastumaan eikä saavuttamaan suuria etuisuuksia.

Auttajat voisivat kuitenkin henkisesti rikastua aidosta yhteistyöstä. On käsittämätöntä kuinka moni auttaja toimii itsekäistä tarkoitusperistä ja osaltaan vallitsee suorastaan absurdi kateus ja kilpailumieli. Tosiasia on ja pysyy, mitä melkein jokainen autettava toteaa jossakin vaiheessa: ”Meitä ei pysty todella auttamaan ja ymmärtämään kuin vain sellainen, joka itse on kokenut jotakin tällä alueella.” Siitä huolimatta tarvitsemme ammattimaisiakin auttajia, jotka hyväksyvät sen tosiasian, etteivät he vielä ole tienneet ja nähneet kaikkea. Riittää sekin, kun tiedostaa mistä on kysymys, eikä epäile autettavan kertomusta.

Surullinen tosiasia on, ettemme milloinkaan pysty auttamaan kaikkia. Resurssit eivät riitä siihen vaikka mitä tekisimme. Jokaiselle auttamishaluiselle riittää tekemistä jopa henkihieveriin asti, joten kateus on suorastaan järjetöntä ja naiivia. Ihmisten hätä ja avuntarve on suunnaton, eikä ole aikaa väittelyyn ja oman edun tavoitteluun.

Suurin osa uhreista on todella suullisessa tilassa vuosikautisen manipuloinnin ja aivopesun johdosta. Useammalta taholta on jo tullut valituk- sia sen johdosta, että olemme nostaneet tämän asian esiin eikä meillä kui- tenkaan ole tarjota sellaista apua, mitä ihmiset odottavat. Siksi on ensiar- voisen tärkeää saattaa tieto toiminnastamme koko kansan tietoisuuteen. Vähitellen avautuvat tarpeelliset kanavat auttamisverkoston luomiseksi maan laajuiseksi. Sitä ei kuitenkaan voi tehdä mikään yksittäinen yhdistys tai yhteisö, vaan mukaan on tultava kaikkien mahdollisten järjestöjen ja seurakuntien. Jos auttajat kiistelevät keskenään on hyvin vaikea saada yleinen mielipide asiamme puolelle.

Uhrit ovat suuren osaa elämäänsä olleet hyväksikäytön kohteena ja meidän on ymmärrettävä heitäkin oikealla tavalla. Jos uhri ei saa oikean- laista ohjausta ja apua, saattaa olla että hänestä tulee aivan yhtä paha ta- paus kuin kiusaajastaankin. Saattaa alkaa jonkinlainen kostonkierre, mikä johtaa maksamaan potut pottuina. Suotakoon meidän sanoa, että tämä tie ei johda tervehtymiseen eikä ihmisarvoiseen elämään, vaan samalle tielle kiusaajan kanssa. Tapahtuu helposti, että uhri alkaa tuottaa lisää uhreja.

Tämä on tärkeä asia tiedettäväksi, sillä nykyisen suuntauksen mukaan uhrin kehittyminen kostonhimoiseksi takaisin maksajaksi katsotaan hyvin luonnolliseksi. Silmä silmästä, hammas hampaasta. Yksi tehtävistämme on tiedottaa ja ohjata toisenlaiselle tielle, koska tiedämme jo nyt, että täl- laisessa tapauksessa kiusaaja on saavuttanut tietoisien ja samalla tiedosta- mattoman päämääränsä: hän on luonut toisen hirviön, harhaiseksi todis- teeksi siitä, että hän itse on parempi ihminen!

Uhri irtautumisvaiheessaan on siis usein hyvin vaarallisilla vesillä. Hän on vaikeiden ratkaisujen keskellä, ja yksi vaikeimmista tehtävistä on ratkaista tulevaisuutensa suunta. Entinen elämä on kiusaajan vaikutuksesta sellaisessa määrin valheen ja epätodellisen leimaama, että on todella vai- kea erottautua kaikesta valheellisesta ja päättää toteuttaa vain totuutta. Monelle tämän myöntäminen sisältää melkoisen määrän häpeän tunnetta, mikä kuitenkin on peräisin kiusaajan aikaansaamana. Ihmisen on nyt hy- väksyttävä, että hänessä itsessäänkin on paljon sellaista, mikä on ajan kanssa siivottava pois toisen ihmisen injektoimana ja vaikuttamana.

Juuri näiden asioiden selvittämisessä tarvitsisi jokainen uhri ainakin jonkin määrän terapiaa. Mutta terapia jonkun auttajan seurassa, joka ei us- ko näihin asioihin, usein vain pahentaa autettavan tilannetta. Uhrit ovat jo kyllin kauan eläneet tilanteessa, missä kukaan ei usko heitä. Jos nyt autta- jakin epäilee uhrin kertomusta ja asettaa vääriä asioita kyseenalaiseksi, käy niin kuin sanotaan sananlaskussa: lähtee sutta karkuun ja tulee karhu vastaan.

Maassamme on varmaankin melkoinen määrä ihmisiä, jotka näkevät ja tiedostavat ongelmamme. He ovat auttajia omalla sektorillaan, mutta tä- mänhetkisen tietomme mukaan ei juuri kukaan ole tullut näkyviin tieto- jensa ja taitojensa kanssa. Niinpä vallitsee suunnaton tarve auttajien löytä- miseksi.

Tieto siitä ettei ole ainoa on käänteentekevä. Kun lisäksi selviää, ettei olekaan itse hullu, niin kuin vuosikausia on saanut kuulla, alkaa toipumisen tie melkoisella voimalla. Moni selviää omilla eväillään, saatuaan tarpeellisen määrän tietoa. Useat kuitenkin turhaan kamppailevat vuosikausia koska ei ole kuuntelijoita ja ymmärtäjiä. Näitä me nyt kuulutamme, kutakin omalle sektorilleen omalla alueellaan. Meidän yhdistyksemme samoin kuin ei mikään muukaan järjestö voi pyrkiä katto-organisaatioksi tässä asiassa. Tämä työ sisältää sellaisen määrän aivan uudenlaisia haasteita, että se on tehtävä aivan uudella näkemysin. Siksi tarvitsemme valtavan määrän auttamistahoja, ei jonkin yhteisorganisaation alle, mutta kylläkin sellaiseen yhteistyöhön, että muodostuu tukiverkko, jossa jokainen on tietoinen toistensa olemassaolosta.

Uhreja on siis hyvin monella tasolla, niin kuin kiusaajiakin. Entisen käsityksen mukaan vertaistukityössä ei tule katsoa henkilöön, vaan kaikkien tulee hyväksyä toisensa sellaisenaan ja ryhmässä voi siten olla hyvin erilaisia tapauksia, mikä on katsottu rikkaudeksi. Tässä suhteessa joudumme työssämme ajattelemaan koko ryhmätoiminnan uusiksi. Käytäntö on osoittanut, ettei normaali toimintamalli päde alueellamme. Tiedämme nyt, että tarvitsemme suuren määrän ryhmiin tulevia, ja itse kullekin on järjestettävä mahdollisuus juuri hänelle sopivaan joukkoon. Akuutit tapaukset tulee pitää omassa ryhmässään, vähemmän akuutit omassaan, ja pidemmän aikaa asioita selvitellet tasonsa mukaisesti omassaan. Tämä sotii perinteistä vertaistukiryhmäkäsitetä vastaan, mutta tässäkin suhteessa meidän on opittava uutta.

Ryhmätoiminta, etenkin meidän alueellamme, ei ole terapian ja hoidon korvike. Joihinkin ryhmiimme oli tulla useampiakin tapauksia, jotka itse asiassa kuuluvat oireyhtymänsä puolesta ammattimaisen toiminnan piiriin. Jotkut olivat suorastaan psykoottisessa tilassa. Vain yksikin tällainen vierailu saattaa karkottaa varsinaiset autettavamme kokonaan pois. Siksi on ensiarvoisen tärkeää, että ryhmätoimintaamme osallistuvat ainakin jossakin määrin haastatellaan ja sijoitetaan sitten heille sopivaan ryhmään. Niin kauan kuin ryhmä on ns. avoin ryhmä ja kuka tahansa voi tulla ja mennä, ei varsinaista tavoitetta pystytä saavuttamaan.

Tavoitteen olemassaolo on ensiarvoinen tässä työssä. Tätä työtä ei tehdä joidenkin vakiintuneiden periaatteiden mukaisesti, vaan autettavien ehdoilla. Koko maailma on täynnä rikkinäisiä ihmisiä, eikä oikeastaan enää ole olemassakaan aivan tervettä ihmistä. Suurin osa rikkinäisistä ihmisistä kuitenkin suuresti poikkeaa apumme kohteiden rikkinäisyydestä. Tuskin millään muulla alalla on sellaista rikkinäisyyttä, mikä on ollut suorastaan tavoitteellista ja koko kiusaajan mekanismi ja elinvoima on työskennellyt kumppanin rikkomiseksi ja täydellisen avuttomaksi tekemiseksi. Nämä ihmiset ovat siis olleet vain välineitä toisen ihmisen vallan himossa ja tavoitteiden saavuttamisessa. Siksi heidän ongelmiaan ei ratkaistakaan perinteisin menetelmin eikä perinteisten näkemysten mukaisesti. Aivan ku-

ten aivopesun vaikutuksen voi poistaa vain alan huippuammattilainen, samoin psykopaatin vaikutukset voi paljastaa ainoastaan ne tunteva. Uusi elämä on mahdollinen ainoastaan näiden luurankojen paljastamisen kautta, sillä kaikki tuskalliset kokemukset kadottavat vaikutuksensa ainoastaan ne käsittelemällä ja paljastamalla.

Vetoamme tämän kirjoituksen välityksellä kaikkiin sen lukeviin. Näkäämme asian vakavuus. Ensisijaisesti ei ole kysymys vain narsistisen tai itsekkään ihmisen tuottamasta mielipahasta tai oikeuden toteutumattomuudesta. On ikävää jos kotiäiti tuntee itsensä laiminlyödyksi ja kokee tulleen kiusatuksi. Me puhumme nyt ihmisistä, jotka eivät edes jaksaa ajatella kosta tai tasoitusta. Me puhumme ihmisistä, jotka ovat äärimmäisen traumaattisia, epätoivoisia, elämän ilon kadottaneita, itsetuhoista, itsemurhan partaalla olevia. Me puhumme naisista ja miehistä, joiden ratin reunalle istuutuu pieni sarviniekka ja kehottaa kääntämään rattia vasemmalle ison rekan tullessa vastaan. Me puhumme ihmisistä, jotka eivät tunne olevansa kotonaan missään, jotka pelkäävät mennä sisälle siihen tilaan, jonka tulisi olla heidän kotinsa. Me puhumme ihmisistä, jotka pelkäävät nukahtaa illalla, koska painajaisunet herättävät heidät kesken unen. Me puhumme ihmisistä, jotka ovat kadottamassa oman persoonallisuutensa, elämänsä. Me puhumme ihmisistä, jotka erottautumisen jälkeenkään eivät saa todellista rauhaa kiusaajan jatkuvasti soitellessa ja lähetellessä törkeitä tekstiviestejä.

Kiusaaja manipuloi luoksensa jääneitä tai oman kodin perustaneita lapsia, niin ettei uhri näe näitä pitkiin aikoihin, saati sitten lapsenlapsiaan.

Puhumme ihmisryhmästä, onnettomista ihmisistä, joiden veroisia tuskin löytyy maan päältä, sillä heidät on jätetty aivan yksin selvittämään asioitaan, sillä kiusaaja on niin ihana ja suloinen ihminen, että...

Markku Vuori
Toiminnanjohtaja

Copyright Markku Vuori 2006